

НАД ХВИЛЯМИ РІЧКИ ТЕРЕШКИ,
ПІД ЗОРЕЮ ІРИНИ ВІЛЬДЕ...

(З літературних мандрівок)

*Часом я уявляю цей клапоть землі
тарілкою бузинового цвіту,
а ми на ньому, як бджоли,
смокчем нектар секунд
і запиваємо
з нашої річки Терешки.*

Марія Барандій

В ті давні часи кури були ну просто гігантськими. Наче примари, вони епічно походжали навколо і зазирали прямісінько в очі.

Мама каже, що одна з тих курок насправді зовсім не поважно підбігла й нахабно дзьобнула шматок печива у моїй руці, після чого я розплакалась і почала панічно боятись курей.

У моїй же пам'яті — лиш білі величні птиці на зеленому туманному тлі.

Це — найперший спогад мого життя.

І ще один «пташиний» епізод з тієї епохи, правда, вже не з моєї власної свідомості, а — переказаний моїми батьками. Мама сидить за столом і малює. «Намалюй гусці коліна!» — вимагаю я. «Ні, не так, не такі!» — відкидаю одна за одною всі її спроби. Нарешті мама малює кучеряві хвилі і каже: «Гуска сховала коліна у воду!» І я вдоволено усміхаюсь.

Очевидно, то була вода з річки Терешки. Яка протікає в селі Старичі Яворівського району Львівщини, де я народилась і провела два роки свого життя. Батьки — Ольга й Степан Павленки — там учителювали, виїхавши потім на свою батьківщину — Черкащину.

І ось тепер — хто б повірив? — через енну кількість десятків років — я знову тут.

Терешка — така ж прозора й чорнюща, якою вона закарбувалась у маминих розповідях. Хоч кажуть, що обміліла. І ліси — майже такі самі густі, грибні й сунічні, як тоді.

І лиш військові, які тут повсюди (в Старичах розташована військова частина) тепер сприймаються зовсім по-іншому. Якщо за батьківської пам'яті це були «обрані» чини, які мали купу привілеїв супроти «простих» людей, — то нині... Серце стискається й кривавиться при погляді на красивих юних солдатиків, яким завтра — в самісіньке пекло...

Та ще церква: колись мої батьки, молоді «правильні» радянські вчителі, — і дивитись не зважувались у її бік! А сьогодні ця споруда (юна й старовинна водночас!) — гордо красується на усеньке село! Про церкву та її мистецькі скарби можна розповідати годинами, і як же гарно, що нинішній її настоятель, отець Богдан Печара (неймовірно світла, безмежно симпатична людина!), в купі з редактором районної газети Володимиром Дацком, зробили величезну роботу, зібрали всі можливі архіви й спогади, і видали «Літопис храму Різдва Пресвятої Богородиці села Старичі» окремою книжкою!!!

Стара школа, у вікна якої зазирає бузок (це саме про неї, як запевнили тут, мій тато написав своє: «Вчитель мову веде неквапливо, а в вікно заглядає бузок. Ви простіть мене, вчителю сивий, що не слухаю я Ваш урок...»!), — стараннями депутата, письменника Романа Лубківського, замінена на простору й нову, з вишуканими клумбами замість бузку.

З тим-таки Романом Лубківським (він же й ініціатор поїздки), а ще — з письменником і фотографом Йосипом Марухняком зустрічалися ми зі школярами та вчителями цієї школи. Що за унікальні, привітні, діяльні, талановиті люди! Добра і мудра вчителька Стефа Юрїївна Козак — колега і приятелька моєї мами! Директор школи Наталія Косик — ще й авторка яскравих містких книжок-досліджень «Яворівщина: традиційна кухня» і «Яворівські забавки» (остання — у співавторстві з чудовою донькою Лесею Більською)!.. Не дивно, що за такого керівництва школа має розкішний музей яворівської іграшки, старовинної народної вишивки і ткацтва!.. а в музеї, серед інших, — розумничка-«екскурсовод», шестикласниця Оленка Горбаль — я впевнена, ми ще почуємо про цей талант!

Все тут і рідне, й екзотичне водночас!..

А про вчителювання Степана Павленка тут досі ходять перекази. Наприклад, татова колишня учениця, а нині — вчителька математики Тетяна Петрівна Гошко розповіла, що, коли він проводив урок, прибиральниці збирались під дверима і зачаровано слухали: «Ну так же гарно мовить, наче ксьондз у церкві — казання!» (Присутній на зустрічі нинішній ксьондз — уже згаданий вище Богдан Печара, — сприймав усе це з гумором і зовсім не ображався).

А вірш Ольги Павленко «Фізик нежонатий» — «Не, ну це ж точно про фізика Нечипорука: о, о, навіть вуса у нього були точнісінько, як вона описала!!!»

Виходить, вся творчість мами й тата — звідси, зі Старичів?.. І не хочу, не буду я вірити маминим запевненням, що і «Бузок», і «Нежонатий фізик» були написані ще під час їхнього навчання в Черкаському педінституті!

Отже, не лише витoki моєї любові до малювання (згадайте «гуску з колінами»), але й — усіх моїх писань теж — звідси!..

Побувавши в Старичах, я в цьому — пересвідчилась!

І тепер не сумніваюсь, що й моя книжка «Райдуга в решеті»: повістини про дитинства Павла Тичини, Надії Суровцової, Василя Симоненка, Василя Стуса й Ірини Жиленко, — звідси!

...Тож, мабуть, не дивно, що саме ця книжка нагороджена Всеукраїнською літературною премією імені Ірини Вільде, яку я й поїхала отримувати до Львова одразу після відвідин Старичів. Звичайно, цілком усвідомлюю, що на премію претендувало багато прегарних текстів, і що, можливо, її більше заслужив хтось із корінних львів'ян, а не «напівкровних», як-от я... І тим більша моя вдячність за прихильність і поблажливість шановного журі.

Вручення відбувалось у спілці, чії стіни добре пам'ятають одну зі своїх очільниць (Ірина Вільде певний час була головою львівської організації) пані Ірину. Тут витає її дух і легенди про її екстравагантність та неординарність. Я ж знаю її не за діяльністю чи манерами, а — за повістями й оповіданнями, за «Сестрами Річинськими», які ми з сестрами (майже Річинськими, тільки — Павленко!) захоплено слухали на імпровізованих вечорах сімейного читання, у маминому виконанні... Тоді світ був таким затишним і привітним...

...Я мала ще два незабутні подарунки того знаменного дня.

Перший — від моєї ровесниці (ми разом «починали» на «Смолоскипівських» семінарах та інших заходах), чарівної письменниці Ірини Старовойт. Вона не зробила нічого особливого, лишень підійшла і сказала: «Моя донька просто обожнює Вашу книжку «Райдуга в решеті», і радить-рекламує її всім, вітаю з премією!»

О, чи може бути щось зворушливіше, тепліше й дорожче?..

...І другий — з відтінком смутку. Зустріч у тій-таки спілці. З «землячкою» (теж уродженкою Старич), поетесою Марією Барандій. Років із двадцять тому, я, захопившись її прекрасною поезією, наважилась було на відчайдушний крок: попросити пані Марію стати автором передмови до моєї поетичної збірки «Чарпапороть», яка якраз і мала видаватись у львівському «Каменяреві» — як наслідок перемоги в літературному конкурсі імені Богдана-Ігоря Антонича. Я написала їй про свої враження від її чудових віршів і надіслала свою першу збірочку — «Бузкові зошити» — для ознайомлення. Мовляв, якщо буде Маріїна люб'язна згода, я пришлю їй і рукопис для передмови.

І ось тепер... До мене підходить — особисто! — Марія Барандій. Згадує те моє наївне послання (отже, вона отримала його!!!)... Пояснює, чому не відповіла: була і відсутня, і зайнята... Дарує свою збірку «Вибраного»...

...Я «проковтнула» ту збірку одразу ж, на вокзалі. Скільки асоціацій, думок, вражень, сліз... Давно вже мене так не проймала поезія. Що ж... Її вірші, як і були, — прекрасні!..

Світе, який же ти тісний!.. І який же часом неісходимий, неподоланий!..

А завершити я хотіла б однією з «золотих» «Окрушин» Ірини Вільде, яку цілком поділяю, хоч і навряд чи матиму право коли-небудь назвати себе «справжнім» письменником:

«Треба нам, письменникам, творити так, щоб і недруги вивчали нашу мову, аби читати нас в оригіналі».

Ірині Вільде це вдалось. Зичу такого і всім своїм колегам!..